

ISBN 99918-971-2-7

Ung í Føroyum

Firouz Gaini¹

Granskingardepilin fyri Økismenning
www.region.fo

NÁMSRIT 2/2003

Um námsrit:

Námsrit eru rit, ið kunnu nýtast sum undirvísingartilfar í føroyska skúlaverkinum, eitt nú í miðnáms- og handilsskúlum. Námsrit eru frágreiðandi lýsingar av samfelagsligum evnum og vera allíð skrivaði á føroyskum. Hava fólk handrit, sum tey halda eru egnað til útgávu í Námsriti, eru tey vælkomin at seta seg í samband við depilin (sí adressu á forsíðuni).

¹ Firouz Gaini er Cand. Scient. Anth. og Ph.D. lesandi á Søgu- og Samfelagsdeildini á Fróðskaparsetur Føroya.

Innihaldsyvirlit

Ung í Føroyum	3
Modernaða samfelagið	4
1980'ini	6
Nýggj krøv, nýggir møguleikar	9
Ung á eggini	10
Bókmentir	13

Útgávur av Námsrit

Námsrit 1/2002:	Uppgerð av Løgtingsvalinum.	Dennis Holm og Bjarni Mortensen
Námsrit 2/2003:	Ung í Føroyum.	Firouz Gaini
Námsrit 3/2003:	Fullveldislandsstýrið 1998-2002.	Dennis Holm

Námsritini finnur tú á heimasíðuni hjá Granskingardeplinum fyri Økismenning: www.region.fo

Ung í Føroyum²

Síðst í tjugundu øld verða vit reiðiliga samansjóðað í altjóðagjörda heimssamfelagnum. Tíðarmunurin millum okkum og hini hvørvur. Stórar hendingar úti í heimi raka okkum samstundis sum tær raka hini samfeløgini, og vit noyðast støðugt at laga okkum eftir teimum nýggju umstøðunum. Samfelagið broyttist alla tíðina, og ungdómurin er tann bólkurin, sum merkir hesi skifti best

Jeg sidder og stirrer ud så
vide, ud i det forgangne og
evigt svundne, Ungdommens Land,
hvor jeg ikke mere har borgerskab,
og som jeg hemmeligt misunder Jer,
der endnu har frit spil dernede,
især hvad angår jeres dejlige regenerationsevne

(William Heinesen)

Tað er nakað nýtt at tosa um ungdóm í Føroyum. Í eldri tíðum var ein barn til ein bleiv vaksin. Skiftið frá barna- til vaksmannalívið var ítøkiligt og brátt, og broytti tilveruna hjá tær fullkomiliga. Tað var sera týðandi fyri samfelagið, at fólk vóru flokkað í bólkunum »børn« og »vaksin«, tí at kámutar millumstøður høvdu einans skapt órógv og óskil í skipanini.

Samfelagið var grundað á tvíningini barn-vaksin, har hvør bólkur hevði sín serliga leiklut. Egghvassa skiftið var ein rite de passage, har barnið súmbolskt varð flutt inn í heimin hjá teimum vaksnu. Fermingin var kirkjusiðurin, sum gjørði børnini vaksin. Tá prestur legði hondina á høvdið broyttist tín status og tú fekst nýggja tign í samfelagnum. Dreingimir fóru til dømis til skips. Genturnar fóru út at tæna ella (seinni í tíðini) at arbeiða í fiski. Tá tú vart fermdur hevði tú skyldu til at hjálpa ættfólki tínum, tú vart

² Hendan greinin hevur fyrr staðið í Dimmalætting (22/02-2003).

partur av arbeiðsmegini og kundi enntá smakka tær á um onkur eldri bjóðaði. Norski mannfrøðingurin Thomas Hylland Eriksen (1993: 65) sigur um siðir og status:

»Øll samfeløg mugu finna eina loysn á hesum trupulleikanum: Hvat skal ein gera fyri at flyta ein persón úr einari lívsfasu í aðra? Hvussu kann ein fáa eitt barn at blíva vaksið; hvussu kann ein við vissu til ásetta tíð siga, at nú er ein vaksin vorðin ein av teimum gomlu í bólkinum? Loysnin er næstan altíð at finna í umskiftissíðum. Hesir siðir eru sterkt dramatiseraðar fyriskipanir, har ið ein persónur ella heilur aldursbólkur fer úr einum statusi í annan.«

Ungdómstíðin kom so líðandi inn í myndina í Føroyum í tjúgundu øld, tá ið bóndasamfelagið var farið í søguna. Hugtakið ungdómur er nakað, sum kom við tí modernaðu kapitalistisku samfelagsskipanini, fyrst inn í borgarastættina, seinni út í fjøldina (Illeris et.al 2002: 13). Í borgarastættini fingu øll børn eina útbúgving ella siðing, sum skuldi geva teimum kunnleika og mentan, so tey blivu skilagóðir samfelagsborgarar. Ein serlig samfelagstillaging var neyðug: ein ungdómur.

Ungdómshugtakið hevði einki beinleiðis við lívfrøðiliga menning at gera, harafturímóti er tað knýtt at serligum søguligum samfelagsbroytingum í Evropa. Franski heimspekingurin Jean-Jacques Rousseau skrivaði í 1762 bókina »Émile«, sum er tann fyrsta nágreiniliga lýsingin av uppalingini hjá borgarligum ungdómi.

Modernaða samfelagið

Sum flestum kunnugt, so var støðan fyrr tann, at altíð gekk drúgv tíð áðrenn stórar søguligar hendingar av meginlandinum fingu ávirkan í Føroyum. Tað er ikki fyrr enn síðst í tjúgundu øld at vit verða samansjóðað í altjóðagjörda heimssamfelagnum, og at »tíðarmunurin« millum okkum og hini so smátt hvørvur. Í dag kann ein siga, at stórar hendingar uttan úr heimi raka okkum samstundis sum tær raka hini samfeløgini, og vit noyðast støðugt at laga okkum eftir teimum nýggju umstøðunum.

Samfelagið broyttist alla tíðina, og ungdómurinn er tann bólkurin, sum merkir hesi skifti best:

»Young people are the primary subjects of dramatic transformations that affect contemporary society and experience them most directly. Parents, teachers, and adults can learn about themselves by listening to youngsters.« (Melucci í Miles 2000: 2)

Fyri at skilja støðuna hjá føroyskum ungdómi í dag, er tað av alstórum týðningi fyrst at seta seg inn í nakrar hendingar, sum hava broytt samfelag okkara grundleggjandi. Ídnaðargering og moderniseringin av hinum føroyska samfelagnum kom sera seint í mun til á meginlandinum, og tað gekk ikki long tíð so vóru vit eisini farin brestandi inn í hitt seinmodernaða vitanarsamfelagið.

Við øðrum orðum, so var modernaða tíðarskeiðið stutt og meldurkent í Føroyum, næstan allar umleggingarnar hendu í senn. Tað sum tók einar tvær øldir í Evropa varði einans 40-50 ár her heima. Vit eru sostatt lopin úr einum siðbundnum (premodernaðum) samfelagi og beint inn í eitt seinmodernað (postmodernað) samfelag.

Eftir seinna veraldarbardaga, serliga síðan 1960'ini, er skúlagongdin vorðin longri hjá føroyingum. Tað eru fleiri, sum fáa sær hægri útbúgvingar, og fólk fara sum heild seinni út í arbeiðslívið. Ein millumstøða millum børn og vaksin uppstóð nú, og yvirumferðin til vaksmannaheimin varð longri og meira flótandi. Ungdómurinn stóð á vegamótinum, útihýstur frá barna- og vaksnamannaheiminum, og varð ein súbolsk »hóttan« á verandi skipan. Ungdómurinn ger nógv um seg. Aftaná ungdómsuppreistrarnar síðst í 1960'unum varð ungdómurinn ein sjónligur og virksamur samfelagsbólkur við hugsjónum. Nú fekk ungdómurinn egnar lívsstílar og mentanarligar samleikar. Hann bleiv tann skapandi mátturinn í samfelagnum og varð settur í samband við alt nýskapandi í mentanini.

Hóast føroyskur ungdómur gjørði nógv um seg bæði innan tónleik, list og politikk, og hevði stóra ávirkan á mentanini í landinum, so var onki kjak um ung í Føroyum. Ikki fyrr enn nú.

1980'ini

Tað eru sera fáar vísindaligar kanningar av ungdómi í Føroyum, og tí hava vit eisini ilt við at fáa eygu á broytingarnar, sum hesum samfelagsbólkinum hevur verið fyri. Livikor, lívsstíllur og mentan hjá ungdómi eru nógv broytt tey seinastu árin; og orsøkir tess eru at finna bæði heima í Føroyum (internt) og úti í heimi (eksternt). Broytingar í føroyska samfelagnum hava sjálvandi samband við hendingar í altjóða samfelagnum, men lat okkum hyggja at viðurskiftunum hvørt sær:

Føroyska samfelagið broyttist grundleggjandi við kreppuni fyri 10-14 árum síðani. Kreppan var ikki bara búskaparlig, men sanniliga eisini sosial og politisk. Tað byrjaði sum ein búskaparkreppa, tað er rætt, men avleiðingarnar rukku út í øll samfelagsviðurskifti.

Eg ætlaði ikki at fara í smálutir um kreppuna her, men bara at undirstrika, at hitt nýggja samfelagið, tað ið vaks upp har hitt gamla fólmaði, var eitt grundleggjandi øðrvísi samfelag, tætt knýtt at altjóða samfelagnum: mentanarliga, búskaparliga og politiskt. Kreppan umboðar, í hesum sjónarmiði, eitt skifti frá einum ikki serliga modernaðum samfelagi (nærmast premodernaðum) til eitt seinmodernað (postmodernað) samfelag; frá einum avbyrgdum og viðbreknum samfelagi til eitt altjóðagjørt og framtakshugað samfelag. Tað skiftið, sum aðrastaðni vardi í meira enn hálva øld, tók fá ár í Føroyum. Kreppan hevði syrgiligar sosialar fylgjur fyri nógvar familjur, ið mistu síni hús og noyddust at rýma av landinum, men samfelagsliga kann ein eitt sindur kyniskt siga – nú hjólini aftur mala við fullari ferð – at hon var neyðug, fyri at sleppa av við eina sjúka skipan.

Sjúklingurin fekk eina sera harða og pínufulla viðgerð, men er í dag frískur og á fótum.

*

Hetta er sjálvandi bara ein heildarmynd av støðuni, tí búskaparkreppan var ikki ein, men hópin av kreppum, og uppgerðin er enn ikki at enda komin. Eingin hevur veruliga granskað í teimum sosialu fylgjunum av kreppuni.

Hvat hendir, tá ein springur beinleiðis frá premodernaðum til postmodernaðar skipanir uttan nakra »tilvenjingartíð«? Eru vit yvirhøvur fyrireikað til tær avbjóðingar og uppgávur, sum hoyra seinmodernaða altjóðagjørda samfelagnum til? Megna vit sosialt og sálarliga at laga okkum til tær nýggju liviumstøðurnar? Hetta eru sera viðkomandi spurningar hjá øllum samfelagsgranskarum í Føroyum. Ein noyðist at hugsa um avleiðingarnar av kreppuni fyri at skilja ungdómsmentanina í dag.

Ungdómurin í skúlaaldri, tanáringar føddir umleið 1985, kennir ikki sjálvur tað samfelagið, sum fór í grøvina tá kreppan gjørdi um seg. Teirra barndóms- og uppvakstrarár hava verið frá krepputíðini og fram til í dag.

Fyri tað fyrsta hava nógv verið persónliga hart rakt av kreppuni, tí at foreldur teirra mistu arbeiðið, tey blivu send út til ommur og abbar á bygd, tey høvdu ikki ráð til nýggj klæði og ferðing, og so framvegis. Tað stendur nakað um hesi viðurskifti í útisetakanningini frá 2000. Fyri tað næsta, so hava tey ungu sjálvandi ikki verið noydd at umstillast til tær nýggju tíðirnar, tí fyri tey hava tað ikki verið aðrar: tey eru við til at skapa ungdómsmentanina í dag. Hjá eldru ættarliðunum hevur tað ikki verið lætt at skilja og góðtaka mentanina og stílin hjá ungdóminum, tí at ein við aldrinum ofta gerst afturhaldssinnaður og roynir at halda fast um tað, »ein er vanur við«.

Her kemur tað, sum eg havi kallað fyri grøvina millum ættarliðini inn í myndina. Við hesi djúpu grøv meini eg, at tey ungu liva í tí seinmodernaða globaliseraða heiminum, meðan tey eldru ættarliðini royna at halda fast við gomlu mentanina – hana, tey kenna úr barnaárum sínum. Tey duga ikki ella vilja ikki sannkenna stílin hjá ungdóminum. Sjálvandi eru mótsetningarnir ikki altíð so stórir í veruleikanum.

*

Hin parturin av søguni hjá ungdómum í Føroyum er bundin at globalisering og altjóða mentanarráðum, ið hava knýtt okkum tætt at altjóða samfelagnum.

Tað byrjaði so smátt við sjónvarpi og videoavspælarum fyri tjúgu árum síðani. Sjónvarp Føroya varð stovnað í 1985, síðan komu parabolirnar, teldurnar, farteldurnar, alnótin,

fartelefonirnar, sms, chat og so framvegis. Samskiftistøknin hevur ment seg ómetaliga skjótt, og tað er ógjørligt at siga her og nú, hvat ið fer at henda á økinum bara nøkur ár fram í tíðina.

Ungdómurinn í Føroyum (líkasum aðrastaðni) hevur við opnum ørmum tikið ímóti nýggju samskiftistøknini, sum gevur honum nýggjar møguleikar at samskifta við onnur, líkamikið um tey eru stódd í Gásadali ella í London.

Ungdómurinn er vorðin enn meira óstýrligur enn fyrr, nú kann hann nevniliga heinta sær upplýsingar og nema sær vitan gjøgnum alnótina, uttan at lærari ella foreldur vita av nøkrum. Ungdómurinn kennir seg sera frían við fartelefon, alnót og sjónvarpi, sum opna eina nýggja verð fyri honum. Ein spennandi, men eisini ræðandi og fløkjaslig, verð. Hvussu skal ein halda skil á øllum teimum sansingarávirkanunum, ein fær ígjøgnum hesar miðlar? Hin globaliseraði heimurinn gevur ungdóminum eitt hav av valmøguleikum, og í hesum sjógvi roynir hann at finna seg sjálfvan.

Ungdómur sækir altíð eftir tí nýggja og ókenda, fyri at finna útav um tað er gott ella ringt fyri hann. Saman við øllum valmøguleikunum eru eisini nógvir vandar – ricisi – ið kunnu taka hann av fótum. Birgitte Simonsen, granskari á Center for Ungdomsforskning í Roskilde, sigur um samleikan hjá ungdómi:

»Alle unge er nødt til at stille spørgsmål til alt. Sådan som verden præsenterer sig for dem. Man skal ikke alene vælge forbrug, uddannelse, erhverv og partner, men også livsstil og identitet. Man skal ud i de mindste detaljer vælge, hvem man er«
(í tíðarritinum KRAKA, februar 2000).

Einki er sjálvsagt longur, sigur Simonsen, men her er tó munur á smáum samfeløgum sum Føroyum og milliónabýum á meginlandinum.

Ungdómurinn í Føroyum hevur sterkt tilknýti til sín heimstað og sína familju, og tann mentanarligi samleikin er ikki so sjálvsaktur og leysur sum hann er nógva aðrastaðni. Nøkur virði liggja sera djúpt, eisini í okkara globaliseringstíðum. Ung í londum sum

Føroyum, Íslandi og Grønlandi hava ein sterkan lokalan samleika, samstundis sum tey eru up-to-date innan tónleik, móta, film og annað, ið kemuruttanífrá. Nøkur góð dømi um ungdómsmentan í Føroyum, har ein knýtir føroyska mentanararvin til altjóða rákini er rokktónleikur. Clickhaze, Krit og Týr hava í seinastuni fingið sera góða móttøku í grannalondum okkara – serliga í Íslandi og Danmark – og prógva fyri okkum, hvussu týðandi tað er at hava sín egna stíl í tónlistini. Tað er tann føroyski mentanararvurin, sum ger tónleikin hjá Clickhaze øðrvísi og spennandi at hoyra.

Nýggj krøv, nýggir móguleikar

Lat okkum nú hyggja nærri at tí sokallaða seinmodernaða samfelagnum, ið setur heilt onnur krøv til bæði ung og gomul enn tað vit vóru von við fyrr.

Vitan er tað mest týðandi tilfeingið í tí seinmodernaða samfelagnum – bæði hjá einstaklingum og stovnum í landinum. Vitan er alneyðug, tí at menniskju støðugt skulu taka avgerðir og vantandi ella følsk vitan kann føra teg út í óføri. Vitan er tilfeingi, sum skal fáa teg at taka tær røttu avgerðirnar fyri teg sjálvan, tí nógvir valmóguleikar eru og eingin velur fyri teg. Harvið er tað ikki bara ein spurningur um at eiga vitan, men eisini hvørja vitan, ein hevur. Samstundis hevur samfelagið eitt heilt lið av serfrøðingum, ið skulu hjálpa fólki tá ið á stendur: fólk við eini servitan, so sum sosialráðgevarar, sakførarar, sálarfrøðingar, sosialarbeiðarar og onnur.

Nýggj vitan og nýggjar royndir broyta støðu tína í samfelagnum, og meðan framhald og stabilitetur vóru eyðkenni í tí modernaða samfelagnum, so eru ivi og vandi eyðkenni í okkara seinmodernaðu tíðum. Fyrr var yrkisleiðin hjá ungdóminum nærmast avgjörd av sær sjálvum. Øll væntaðu tann unga mannin at ganga í fótasporunum hjá pápa sínum, men so er ikki longur.

At koyra í toki er gott myndamál fyri ungdómin í modernaða samfelagnum: tað er bara ein breyt at fylgja, henni fylgir tú, og tú veitst allatíðina, hvar tú endar. At koyra bil er betri myndamál fyri tað seinmodernaða samfelagið: ein fer frameftir, men ein velur sjálvur, hvørja leið, ein skal fylgja.

Lívssíflur og ungdómsmentan eru í prinsippinum óheft av sosialum grundarlagi nú á døgum. Sosialar stættir fara at hvørva sum subjektiv fyrbrigdi, heldur sosiologurin Anthony Giddens, meðan tær objektivu síðurnar í tí sosiala grundarlagnum fara at halda fram við at avmarka og ávirka møguleikarnar og royndirnar hjá einstaklinginum.

*

Fyrr tók síðvenjan so at siga avgerðirnar fyri einstaklingin, men í dag hevur ungdómurin hópin av valmøguleikum viðvíkjandi arbeiði, útbúgving, lívssífla og øðrum pørtum av lívinum.

Krøvini til útbúgving eru eisini nógv hægri enn tey hava verið, og hetta hevur elvt til nýggjar formar fyri sosialari marginalisering í samfelagnum. Stutt skúlagongd elvir til avmarkaðar arbeiðsmøguleikar og mangan sosiala marginalisering. Tað vera alt færri størv til ólærd fólk. Ungdómur sum verður marginaliseraður, kennir seg heimleysan og útihýstan heima, í skúla, í frítíðarklubba og aðrastaðni.

Trupulleikarnir í sambandi við skiftinum frá barni til vaksni eru persónligir trupulleikar, tí tað er tú sjálvur, sum skalt taka tær »røttu« avgerðirnar fyri at skapa tær eina framtíð. Tú hevur ábyrgdina av tær sjálvum, og tey útihýstu ungu eru taparnir í hesum sosiala spælinum.

Familjubond eru sera týðandi fyri at eydnast í samfelagnum, tí tey geva hinum einstaka ein sálarligan tryggleika – eina barlast.

Ung á eggini

Stigmatisering (ella stempling) er partur av marginaliseringini av børnum og ungum. Tá ið tann »útihýsti« ungdómurin verður stigmatiseraður, so er ringt at sleppa inn í tann »væleydnaða« bólkin aftur.

Stigmatisering kemur ofta av at vera fremmandur (útlendingur ella úr aðrari bygd); av at

vera úr familju, sum av eini ella aðrari orsök hefur fingið ringt orð á seg; ella av at hava sosialt samskipti við fremmand og marginaliserað fólk.

Stigmatiseraður ungdómur finnur saman, serliga í teimum stóru plássunum, og kemur ofta í samband við vaksin, sum hoyra til eitt umhvørvi við misnýtslu og kriminaliteti. Stigmatiseraður ungdómur skapar sær sína egnu ungdómsmentan við serligum rollumynstrum og hefur bestemt støð at hittast á. Ofta hava tubakk, rúsdrekka og rúsevni sum hassj stórt virði innan fyri hesar bólkarnar.

Tá ein fyrst er komin inn í »taparabólkin« kann vera ringt at koma upp á rættkjøl aftur, og ofta missa foreldrini fullkomiliga tamarhaldið á børnunum. Hin ungdómurin fær eisini at vita frá foreldrum og øðrum, at hann ikki skal fylgjast við teimum stigmatiseraðu, tí so fær hann ringt orð á seg og verður í vanda fyri sjálvur at blíva stigmatiseraður.

Foreldrini og lokalar siðvenjur missa sínar ráðgevandi uppgávur, tá ið børnini sjálvi skulu skapa sín samleika. Tey ungu skulu so at siga skapa seg sjálvi. Hóast ungdómurin skal velja sær útbúgving, starvsleið, lívsstíl og sosial sambond, so verða ikki allar avgerðirnar tiknar undir somu fortreytum.

*

Sosialur og mentanarligur kapitalur er sera týðandi um ein skal vera førur fyri at taka røttu avgerðirnar og skapa sær eina góða framtíð. Mentanarligi kapitalurin gevur hinum einstaka eina heildarmynd av avleiðingunum av avgerðunum – valunum – ið tú tekur. Ung, sum hava skerðan mentanarligan kapital, taka ofta skeivar avgerðir, tí tey ikki kenna avleiðingarnar, sum koma. Uttan nakran mentanarligan kapital megnar tú ikki at rætta mistøkini og brúka nýggja vitan og nýggjar royndir á skilagóðan hátt. Sálarligur kapitalur er eisini sera týðandi, sigur Giddens, tí hann gevur barninum styrki at »klára seg« ígjøgnum tilveruna. Psykologiskur kapitalur er í hvuðsheitum álit, stuðul og opinleiki. Kjarnin í sálarliga kapitalinum er tað sokallaða »grundleggjandi álitid« millum foreldur og børn tey fyrstu liviárin hjá barninum.

Marginaliserað ung hava ofta upplivað eina røð av persónligum og mentanarligum tvídráttum í barndóminum heima við hús, í skúlanum og aðrastaðni. Tey kenna seg kroyst út úr skúlanum vegna ótolandi trupulleikar og stigmatiseringsprosessina, sum tíverri fekk loyvi at menna seg. Trupulleikarnir vaksa sostatt bara um børnini ongan stuðul fáa áðrenn ov seint er. Marginaliseraður ungdómur hevur trupulleikar, sum ofta eru knýttir at hesum viðurskiftunum:

- Sosialt tyngdar og marginaliseraðar familjur
- Rúsdrekka- og/ella rúsevnismisnýtslu
- Harðskapur og kriminalitetur
- Stigmatisering í skúla og í lokalsamfelag
- Sosial sambond við fá ella marginaliserað fólk

Sterk familjubond kundu hjálpt nógvum ungum á eggini, men tá familjan ikki er har og tú ikki hevur sosial sambond við onnur vaksin, so stendur tú sera einsamallur og veikur í tí føroyska samfelagnum anno 2003. Tað er ikki nógv hjálp at heinta hjá »serfrøðingunum« í samfelagnum enn, og ungdómurin má bara passa seg sjálvan sum best.

Skiftið frá teimum gomlu tíðunum við stórum og sterkum familjueindum til ta seinmodernaðu globaliseraðu tíðina hevur gingið skjótt í Føroyum, so skjótt, at ein ikki hevur klárað at umstilla samfelagið heilt enn.

*

Samskiftið við umheimin hevur ongantíð verið so umfangandi sum nú, og tað vendist ikki aftur. Um vit ynskja okkum eitt nútíðarsamfelag, mitt í globalu heimsskipanini, so mugu vit eisini, í ein ávísan mun, laga okkum til teir lívsstílar og livihættir, sum vit innflyta úr teimum stóru londunum.

Føroyar eru ikki eitt avbyrgt og fjarðskotið samfelag longur, tí sambandið við umheimin veksur støðugt. Og landafrøðilig frástøða hevur lítið at týða í dag. ?

Bókmentir

Arge, Erik. 2000.	<i>Fráflyting og búskaparkreppa – útisetakanning.</i> Føroya Skúlabókagrunnur, Tórshavn.
Eriksen, Thomas Hylland. 1993.	<i>Små steder store spørsmål.</i> Universitetsforlaget, Oslo.
Giddens, Anthony. 1991.	<i>Modernitet og selvidentitet.</i> Hans Reitzels forlag, København.
Giddens, Anthony. 1994.	<i>Modernitetens konsekvenser.</i> Hans Reitzels forlag, København.
Illeris, Knud, Naomi Katznelson, Birgitte Simonsen og Lars Ulriksen. 2002.	<i>Ungdom, identitet og uddannelse.</i> Roskilde Universitetsforlag, Roskilde.
Miles, Steven. 2000	<i>Youth lifestyles in a changing world.</i> Open University Press, Buckingham (UK) & Philadelphia (USA).
Simonsen, Birgitte. 2000.	<i>Skolen må give plads til nutidens unge.</i> KRAKA nr. 9, 3. årg., Danmark.